

Artiklerne i *Kuml* fagfællebedømmes efter gældende regler

Tilrettelægning: Louise Hilmar

Omslag: Louise Hilmar

Korrektur: a1kommunikation & Anne Lise Hansen

Oversættelse og sproglig revision: Anne Bloch & David Earle Robinson

Tryk: Narayana Press

Skrift: Aldine401 BT

Papir: Arctic Volume 130 g

Copyright © 2025 Jysk Arkæologisk Selskab

ISBN 978-87-93423-98-5

ISSN 0454-6245

Indhold/Contents

<i>Torben Dehn</i>	
Enrico Dalgas’ udgravning af jættestuen Bredsgårdmark ved Ravnstrup.....	7
Enrico Dalgas’ excavation of the passage grave Bredsgårdmark near Ravnstrup.....	36
<i>Ole Thirup Kastholm</i>	
Sejlet, skibet og kongemagten i yngre jernalder.....	41
Sail, ship and royal power in the Late Iron Age	75
<i>Per Ole Schovsbo</i>	
Skandinavisk træteknologi i jernalder, vikingetid og ældre middelalder	79
Scandinavian woodworking technology in the Iron Age, Viking Age and Early Middle Ages.....	113
<i>Helle W. Horsnæs & Gitte T. Ingvarson</i>	
Blenstrup-skatten – et overflødighedshorn Nye perspektiver på 1000-tallets danske møntvæsen	117
The Blenstrup hoard – a cornucopia of coins New perspectives on 11 th -century Danish coinage	168
<i>John Simonsen</i>	
Okser på Kystbakken i Resen i 11-1200-tallet En specialiseret landbebyggelse ved Limfjordskysten.....	171
Oxen on the Kystbakke in Resen during the 12 th -13 th century A specialised rural settlement near the Limfjord coast.....	215
<i>Jes Wienberg</i>	
Våbengrave i Norden i middelalderen og tidlig moderne tid.....	217
Weapon burials in Scandinavia from the Middle Ages and Early Modern period	267

Anmeldelser

Helene Agerskov Rose, Lisbeth Christensen og Arjan Louwen: <i>Beyond Urnfields. New Perspectives on Late Bronze Age – Early Iron Age Funerary Practices in Northwest Europe.</i> (Tobias Torfing).....	269
Jette Arneborg: <i>Norse Greenlanders.</i> (Jes Wienberg).....	270
T. Christensen, N. Price, J. Ljungkvist (red.): <i>Viking dynasties. The Royal Families of Lejre and Uppsala between archaeology and text.</i> (Dagfinn Skre).....	272
Lars Erik Gjerpe (red.): <i>Den komplekse jernalderbosetningen på Dilling. Hus – gård – grend – landsby.</i> (Niels Haue).....	277
Ulla Lund Hansen, & Per Ethelberg (red.): <i>Life and Death in 3rd Century Vorbasse I-II – a case study of Late Roman society in Jutland and surrounding areas.</i> (Nanna Kirkeby).....	280
Charlotte Hedenstierna-Jonson & Irene García Losquiño (red.): <i>Viking Camps. Case Studies and Comparisons.</i> (Else Roesdahl).....	282
Nina Javette Koefoed og Rubina Raja (red.): <i>Women of the Past, Issues for the Present. Women of the Past: Testimonies from Archaeology and History, volume 1.</i> (Katrine Balsgaard Juul).....	284
Johan Ling, Marta Días-Guardamino, John Koch, Christian Horn, Zofia Stos-Gale & Hannes Grahn: <i>Bronze Age Rock Art in Iberia and Scandinavia: Words, Warriors, and Long-distance Metal Trade.</i> (Helle Vandkilde).....	286
Torsten Madsen: <i>Continuity and Change. The development of Neolithic societies in central East Jutland, Denmark.</i> (Lasse Vilien Sørensen).....	289
Mads Ravn (red.): <i>Viking Age Aristocratic Residences in Northern Europe.</i> (Lars Erik Gjerpe).....	293
Mads Runge (red.): <i>Nonnebakken. Odenses vikingeborg.</i> (Søren Michael Sindbæk).....	297
Dagfinn Skre: <i>The Northern Routes to Kingship. A History of Scandinavia AD 180-550.</i> (Mads Dengsø Jessen).....	299
Matthew J. Walsh, Sean O'Neill, og Lasse Sørensen (red.): <i>In the Darkest of Days. Exploring Human Sacrifice and Value in Southern Scandinavian Prehistory.</i> (Anders Klostergaard Petersen).....	304

Enrico Dalgas' udgravning af jættestuen Bredsgårdmark ved Ravnstrup

AF TORBEN DEHN

Jættestuen Bredsgårdmark ved Ravnstrup vest for Viborg er unik som den eneste tvillingjættestue i Danmark med bikammer. Den blev udgravet og sløjfet i 1856. Desværre blev udgravningen ikke foretaget med arkæologisk indsigt, men heldigvis var udgraveren Enrico Dalgas som ingeniørofficer dygtig til opmåling og tegning, ligesom han skrev en beretning om arbejdet. Derfor foreligger fra udgravningen en detaljeret plantegning og et tværsnit af jættestuen sammen med hans rapport. Desuden var to lokale oldsagssamlere involveret i forløbet, og en del af deres korrespondance med J.J.A. Worsaae er bevaret.

Blandt storstensgravene fra yngre stenalder (4000-1700 f.Kr.) – megalitgravene – er jættestuerne den mest komplekse type med store variationer i konstruktionen. De er den ældste bevarede arkitektur i Danmark, hvor man i dag kan opholde sig i selvsamme rum, som vores forfædre opholdt sig i for omkring 5000 år siden. Mens de ældste dysser ud fra deres indhold dateres til 3500 f.Kr., er jættestuerne opført i perioden 3350-2850 f.Kr.¹ ¹⁴C-dateringer af jættestuerne er foretaget på birkebark, som i ti danske anlæg er fundet mellem de vandrette fliser, der tætnet mellemrummene mellem bærestenene. Til forskel fra mange andre dateringer af stengrave, hvor man ofte daterer genstande fra senere brug, tidsfæster disse dateringer således selve opførelsen af gravene.² Byggeriet har været en kompliceret proces, som har krævet planlægning, koordinering, samarbejde og teknisk kunnen hos de involverede.³ Sammen med vores viden om byggeprocessen giver fund af lerkar, flintredskaber og knogler – både inde i kamrene og udenfor indgangene – et indblik i de ritualer, der var knyttet til forfædre dyrkelsen. Disse fund bidrager væsentligt til forståelsen af, hvordan samfundet var organiseret 6-700 år efter landbrugets introduktion i det danske område. Både arkitekturen og konstruktionen varierer betydeligt fra jættestue til jættestue – ikke to er ens. Disse bygningsværker er derfor et udtryk for de forskellige krav, ønsker og ressourcer, som bygherrerne havde til rådighed i deres samtid. På den baggrund viser jættestuen Bredsgårdmark,